

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 12 juli 2012

Mål nr

B 2470-10

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPARTER

Efterlevande till SM

1. BM

2. FP

SAKEN

Misshandel

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2010-04-26 i mål B 5312-09

Dok.Id 67076

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer hovrättens dom. Tingsrättens dom står därmed fast.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja hovrättens dom.

BM och FP har som efterlevande till SM fått möjlighet att yttra sig över riksåklagarens överklagande.

SKÄL

Bakgrund

1. Tingsrätten ogillade ett åtal mot SM för misshandel, ringa brott, enligt 3 kap. 5 § brottsbalken och tillerkände honom ersättning av allmänna medel för hans vittneskostnad. Sedan åklagaren hade överklagat domen, höll hovrätten huvudförhandling i SMs utevaro den 19 april 2010. Genom dom den 26 april 2010 biföll hovrätten åtalet och bestämde påföljden till dagsböter. Hovrätten beslutade samtidigt att SM skulle betala en avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond och upphävde tingsrättens förordnande om ersättning för vittneskostnad. Det har senare visat sig att SM avled den 25 mars 2010, under den tid som målet handlades i hovrätten.

Rättsliga utgångspunkter

2. Om en tilltalad avlider under rättegången, gäller som huvudregel att brottmålsförfarandet ska avbrytas utan att domstolen gör någon prövning i sak av åtalet.

3. Inträffar dödsfallet under den tid som brottmålet handläggs vid tingsrätten, ska målet avskrivas eftersom ansvarsfrågan är förfallen.
4. Avlider den tilltalade sedan tingsrätten har meddelat en fällande dom, får efterlevande överklaga domen ”såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen” (se närmare 21 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken). De efterlevande anses ha rätt också att ta över den tilltalades talan, om han eller hon själv har överklagat den fällande domen men avlider innan handläggningen av målet har avslutats i hovrätten. I båda de nu angivna situationerna ska hovrätten pröva skuldfrågan i sak men oavsett bedömningen av den frågan undanröja den påföljd som tingsrätten har bestämt. Om den tilltalades efterlevande avstår från att ta över talan, ska hovrätten avskriva målet där från vidare handläggning. Också i detta fall ska påföljden undanröjas (NJA 1992 s. 226).
5. Avlider den tilltalade först efter det att han eller hon har slutfört sin talan i hovrätten och handläggningen där har avslutats, men före domen, ska skuldfrågan prövas på grundval av den tilltalades eget överklagande. De efterlevande ges då inte möjlighet att ta över hans eller hennes talan i hovrätten, men påföljden ska undanröjas – och då med hänvisning till dödsfallet – även när den tilltalade förklaras vara skyldig till brottet (NJA 1989 s. 862).
6. Skulle den tilltalade ha avlidit redan före tingsrättens fällande dom utan att detta blivit känt för rätten, har de efterlevande rätt att överklaga domen. I ett sådant fall görs dock inte någon materiell prövning i hovrätten, utan tingsrättens dom ska undanröjas, både i fråga om skuld och påföljd (NJA II 1943 s. 278).
7. Är det i stället så, att tingsrätten har ogillat åtalet och domen överklagats av åklagaren eller målsäganden, blir situationen delvis en annan. Om den tilltalade avlider under tiden som målet pågår i hovrätten, måste synsättet vara att

brottmålsförfarandet ska avbrytas i det processuella läge som då råder. I ett fall där den tilltalade avlider före hovrättens avgörande får överklagandet – inte åtalet som sådant – därigenom anses förfallet och det ska inte prövas (jfr NJA 1990 s. 21, även 20 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken). Det betyder att tingsrättens friande dom i skuldfrågan kommer att stå fast.

Bedömningen i detta fall

8. SM avled efter det att tingsrätten hade meddelat den friande domen, men innan hovrätten avgjorde målet med anledning av åklagarens överklagande. Åklagarens överklagande får anses förfallet i och med att SM avled. I det läget skulle hovrätten ha avskrivit målet där. Så har inte skett. För Högsta domstolen återstår då inget annat än att undanröja hovrättens dom och konstatera att tingsrättens dom står fast.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog,
Gudmund Toijer (referent), Lena Moore, Ingemar Persson och
Martin Borgeke
Föredragande justitiesekreterare: Johan Klefbäck